

RECENSIONER

En blivande klassiker om medicinska uppfinningar

Science and technology in medicine. 551 sidor.

Författare: Andras Gedeon.

Förlag: Springer Science+Media, inc; 2006. ISBN 0-387-27874-5.

Recensent: Eskil Dalénius, leg läkare, pensionerad anestesilog, Karlstad.

När man försöker beskriva den medicinska utvecklingen är det lätt att fokusera på de senaste årtiondena. I själva verket står dessa upptäckter på en solid grund som byggts upp genom många århundraden. Man kan skratta åt den »okunskap« som flydda tiders forskare uppvisade, sedd med dagens ögon. Men var stod vi i dag utan Wrens experiment med intravenös injektion, Scheeles och Priestleys upptäckt av oxygen (vem var egentligen först?) och andra gaser, eller Laënnecs och Poiseuilles metoder för hjärtauskultation respektive blodtrycksmätning?

Gedeon återger 99 banbrytande publikationer, från 1528 till 1975, vilka tillsammans kan sägas utgöra grunden för vår kliniska och vetenskapliga verksamhet i dag. Givetvis kan man i en bok som denna alltid kritisera urvalet, men författaren kommer elegant runt detta problem just genom att välja ut 99 upptäckter i stället för jämnt 100. Med det vill han säga att var och en har frihet att mentalt lägga till den upptäckt han/hon saknar. I mitt eget fall är det Sven Ivar Seldinger, som uppfann den elegantaste metod för kateterisering som någonsin skådats och sedan fortsatte sin gärning som röntgenolog vid länsdelssjukhuset i Mora. (Seldinger lär vara den i omvärlden mest kände svenske forskaren!)

Sverige är representerat med sju författare, däribland Svante Arrhenius och Carl-Gunnar Engström, vilket är hedrande. Avsnittet om C-G Engström beskriver inte bara den oerhörda betydelse

som den klassiska Engström-respiratorn hade vid bekämpandet av 1950-talets stora polioepidemier, utan också de senare konstruktioner (Servoventilatorn och Engström Erica), vilka gjorde att Sverige behöll sin tätplats inom ventilorteknologi.

De fantastiska illustrationerna omfattar i många fall förutom författarnas originalbilder även foton som visar hur upptäckten utnyttjats i dag. Därigenom kopplar Gedeon på ett elegant sätt klassisk forskning till dagens kliniska vardag.

Intressant nog är boken, titeln till trots, i grunden ett svenskt verk. Författaren, född 1946, startade sin bana vid Yale-universitetet, men doktorerade 1974 vid Tekniska Högskolan i Stockholm på en avhandling om fortplantning av optiska och akustiska ytvågor. Han är nu verksam i Sverige med utvecklingen av medicinteknisk utrustning för anestesi, intensivvård och kardiologi.

Gedeon har vid produktionen av boken haft stöd av våra vetenskapliga bibliotek och deras personal. Boken avslutas med en utförlig bibliografi över de 99 författarna, skriven av Ove Hagelin, MD h c, välkänd bokhistoriker vid Karolinska institutets bibliotek och konsult vid skapandet av Hagströmer-biblioteket vid KIB.

En kritik är att det är svårt att direkt slå upp någon av författarna. Personregistret i bokens slut är för omfattande om man bara vill hitta texten i artikeln om Fick. Man får 17 sidhänvisningar. Förteckningen i bokens början borde därför även ha innehållit sidnumren.

Detta verk har ingen motsvarighet och kommer att bli en klassiker. Med sitt facila pris platsar boken i varje medicinhistoriskt intresserad kollegas bokhylla, och den bör även vara ett stöd för världens vetenskapsjournalister. Boken är egentligen inte avsedd för sträckläsning, men en regnig sommar skulle jag nog försöka.

Vinn en bok!

– delta i vårt boklotteri

Läkartidningens prenumeranter inbjuds att delta i vårt boklotteri. Denna gång lottar vi ut fem exemplar av Iréne Sjögrens bok »Mannen som förlängde livet. Nils Rosén von Rosenstein« från Carlsson Bokförlag.

Allt du behöver göra är att sända oss ett vykort med ditt namn, adress, postnummer, postort och prenumerationsnummer före den 24 november 2006.

Namnen på de fem vinnarna publiceras i Läkartidningen och på www.lakartidningen.se.

»Han var mannen som förlängde människolivet. Han kallades också för den första barnläkaren – pediatrikens fader. Av andra benämndes han Nordens store arkitekt och den moderna tidens Hippokrat. Därtill var han livläkare åt tre svenska kungar. Bland mycket annat skapade denne 1700-talets lysande vetenskapsman en ny avancerad läkarutbildning som stått sig ända in på 2000-talet. Det var vid Uppsala universitet och genomfördes i samarbete med kollegan Linné. Nils Rosén (1706–1773) var hans namn. Först när han tredje gången erbjöds adelskap tackade han ja och erhöll namnet Nils Rosén von Rosenstein. Engagerat och kärleksfullt tecknar hans sentida kollega Iréne Sjögren hans liv och verk i denna kunskapsrika bok. Redan i förordet konstaterar hon att Nils Rosén von Rosenstein i högre grad än någon annan insett människolivets grundläggande villkor och möjligheter att överleva.

Boken ger samtidigt en levande bild av den tid och de miljöer där Rosén von Rosenstein verkade. Ett generöst antal bilder berikar framställningen.«

Bokens baksidestext